



EIA - IPPC - SEA

**POSUZOVÁNÍ VLIVŮ PROJEKTŮ
NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ VE SPOLKOVÉ
REPUBLICCE NĚMECKO (POROVNÁNÍ
NĚMECKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY POSUZOVÁNÍ
PROJEKTŮ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ
S ČESKOU PRVNÍ ÚPRAVOU)**

*Martina Franková, Petra Humlíčková
str. 2–4*

**NĚKTERÉ PRAKTICKÉ ZKUŠENOSTI
S PROCESEM HODNOCENÍ VLIVU
ÚZEMNÍCH PLÁNŮ OBCÍ NA EVROPSKY
VÝZNAMNÉ LOKALITY A PTAČÍ OBLASTI
Z POHLEDU HODNOTITELE**

*Marek Banaš
str. 5–7*

**POSUZOVÁNÍ VLIVŮ KONCEPCÍ
NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ A ÚPRAVA
VE STAVEBNÍM ZÁKONĚ**

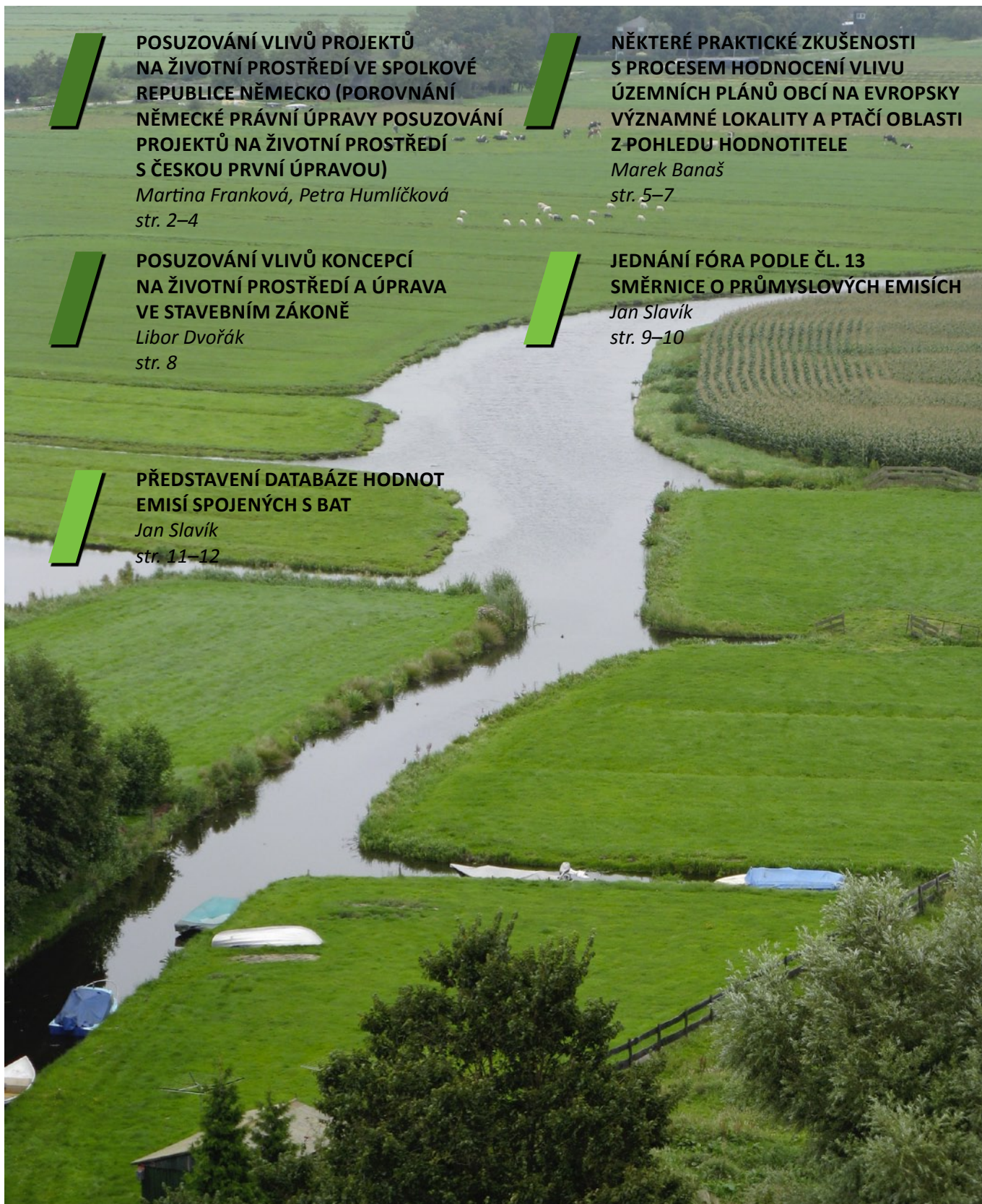
*Libor Dvořák
str. 8*

**JEDNÁNÍ FÓRA PODLE ČL. 13
SMĚRNICE O PRŮMYSLových EMISÍCH**

*Jan Slavík
str. 9–10*

**PŘEDSTAVENÍ DATABÁZE HODNOT
EMISÍ SPOJENÝCH S BAT**

*Jan Slavík
str. 11–12*



POSUZOVÁNÍ VLIVŮ PROJEKTŮ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ VE SPOLKOVÉ REPUBLICE NĚMECKO (POROVNÁNÍ NĚMECKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY POSUZOVÁNÍ PROJEKTŮ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ S ČESKOU PRVNÍ ÚPRAVOU)

Martina Franková, Petra Humlíčková

JUDr. Martina Franková, Ph.D.

Katedra práva životního prostředí

Právnická fakulta University Karlovy v Praze

E-mail: frankova@prf.cuni.cz

JUDr. Petra Humlíčková, Ph.D.

Katedra práva životního prostředí

Právnická fakulta University Karlovy v Praze

E-mail: humlic@prf.cuni.cz

Abstract

The german regulation of environmental impact assessment as well as Czech regulation is based on EU and international law. For this reason, many institutes are similar – the definition of assessed projects, the basic scheme of processes, etc. However, completely different is the german concept, the environmental impact assessment is an integral part of the administrative proceedings on the admissibility of the whole project. The regime of assessment is so not only in each of the provinces, but also for various types of projects since their assessment shall be subject to appropriate „substantive“ law (eg the Building Act, the Act on the Protection of Nature, etc.).

Úvod

Východiskem německé právní úpravy posuzování vlivů na životní prostředí je, stejně jako v případě české právní úpravy právní úprava unijního práva¹. Přes společné východisko a společné základní principy zbývá značný prostor při transpozici unijní právní úpravy a z toho plyne celá řada odlišností české a německé právní úpravy tzv. projektového posuzování vlivů na životní prostředí².

Spolková republika Německo je oproti České republice federativní stát. Ve Spolkové republice Německo proto existuje celostátní úprava posuzování vlivů, která je provedena spolkovým zákonem o posuzování vlivů na životní

prostředí. Tento zákon byl naposledy zásadněji novelizován v letošním roce. Spolková úprava je rozvedena úpravou zemskou, která má různé podoby. Jednotlivé spolkové země buď přijaly samostatnou úpravu, nebo včlenily ustanovení o posuzování vlivů do již existujících zákonů. Spolkový zákon je přitom subsidiární vůči zemským úpravám³ a použije se vždy, pokud je podrobnější nebo odlišný než zákon zemský. Spolkový zákon upravuje v jednom zákoně zároveň posuzování vlivů záměrů⁴ i posuzování vlivů plánů a programů⁵. Upravuje také posuzování vlivů v případě přeshraničních vlivů záměru.

V Německu není řízení o posuzování vlivů samostatné jako v České republice, ale spojené s jednotlivými věcnými řízeními. Zákon o posuzování vlivů je přitom subsidiární a použije se, pokud dané zákony (zákon o ochraně přírody a péči o krajinu, zákon o ochraně před imisemi, stavební a horní zákon) neobsahují odlišnou úpravu pro daný typ řízení. Posuzování vlivů na životní prostředí je tak nesamostatnou, integrální součástí správního řízení o rozhodnutí o záměru. Kompetenci k posuzování vlivů mají přímo ty správní orgány, které rozhodují o záměru, žádné speciální úřady zřízeny nejsou. Výsledkem celého procesu posuzování vlivů je podle německé právní úpravy vyhodnocení vlivů záměru na životní prostředí, které není ani samostatným rozhodnutím, ani obdobou českého stanoviska. Vyhodnocení vlivů záměru není obsahově závazné, ale využívá se při odůvodnění konečného rozhodnutí (blíže rozeberu v části o stanovisku).

Kompetenčně má oblast posuzování vlivů na starosti Spolkové ministerstvo pro životní prostředí, ochranu přírody a jadernou bezpečnost (BMU)⁶, na jehož stránkách je k dispozici i množství různých materiálů o posuzování vlivů. K podrobnějšímu studiu doporučuji především studii: „Evaluation des UVPG des Bundes: Auswirkungen des UVPG auf den Vollzug des Umweltrechts und die Durchführung von Zulassungsverfahren für Industrieanlagen und Infrastrukturmaßnahmen“ (Hodnocení spolkového zákona o posuzování vlivů: Působení zákona o posuzování vlivů v rámci prosazování práva životní-

1 Konkrétně se jedná především o směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých projektů na životní prostředí (kodifikované znění), dále jen „směrnice“.

2 Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung, dále jen „UVPG“. Dostupný například zde: <http://www.gesetze-im-internet.de/uvpg/BJNR102050990.html>.

3 Viz § 4 věta první UVPG, kde se stanoví, že tento zákon (UVPG) se použije, jestliže právní předpisy Spolku nebo země nestanoví úpravu podrobnější nebo odchylnou.

4 Tzv. Umweltverträglichkeitsprüfung – „UVP“.

5 Tzv. Strategische Umweltprüfung – „SUP“.

6 www.bmu.de.

ho prostředí a provádění řízení o přípustnosti záměrů v oblasti průmyslových zařízení a opatření infrastruktury)⁷, která se zabývá posuzováním vlivů v praxi.

Okruh posuzovaných záměrů

Posuzované záměry jsou uvedeny výčtem v Příloze č. 1 spolkového zákona o posuzování vlivů. Rozsah přílohy přitom může být měněn nařízením vlády. Záměry jsou dále děleny do následujících tří kategorií. Obligatorně jsou posuzovány záměry⁸, které dosáhnou určitého parametru (velikost, výkon, druh). Obligatorně jsou posuzovány také tzv. kumulativní záměry. Kumulativní záměry jsou takové záměry, které překročí daný limit až v součtu více současně realizovaných záměrů téhož druhu, které spolu úzce souvisí. Záměry spolu mohou úzce souviset buď technicky (hledisko fungování provozu) nebo místně (hledisko vlivů na životní prostředí v lokalitě) a jejich navrhovatelem může být několik odlišných subjektů. Tento postup je obranou proti účelovému dělení jednoho záměru na několik menších s cílem obejít povinnost posuzovat vliv záměru. Německá úprava zná i fakultativně posuzované záměry v tzv. všeobecném předběžném zjišťování⁹. V ČR známé podlimitní záměry jsou posuzovány, pokud jsou umístěny v území, kde i přes jejich malou velikost je možné očekávat závažné nepříznivé vlivy na základě zvláštních místních podmínek. Fakultativně posuzované záměry i tzv. podlimitní záměry jsou vyjmenovány v Příloze č. 1 spolkového zákona. Obdobně jako v české úpravě proběhne celé posuzování vlivů fakultativního záměru, pouze pokud tak stanoví závěr zjišťovacího řízení.

Jednotlivé fáze procesu posuzování vlivů na životní prostředí

Celý proces je zahájen na návrh předkladatele záměru a u fakultativně posuzovaných záměrů se nejprve rozhoduje, zda předkládaný záměr podléhá posuzování vlivů – tzv. screening. Screening neřadí německá právní úprava mezi vlastní fáze posuzování vlivů, ale jde o fázi předcházející. Výsledkem je pozitivní nebo negativní závěr ohledně povinnosti provést celý proces posuzování vlivů, nezahrnuje tedy stanovení rozsahu a obsahu posuzování v případě, že bude prováděno. Tento závěr není považován za samostatné rozhodnutí a je soudně přezkoumatelný pouze v soudním řízení o přezkoumání vlastního rozhodnutí o záměru. V praxi naprostá většina závěrů negativní – v procesu posuzování vlivů se tedy nemusí postupovat dále.

Druhou funkci zjišťovacího řízení plní tzv. scoping, kte-

rý upravuje předpokládaný rozsah nezbytných podkladů pro posuzování vlivů záměru. Scoping přitom podle německé úpravy nastává, pouze pokud jej vyžaduje navrhovatel nebo příslušný úřad. Tato fáze už je součástí procesu posuzování vlivů.

Navrhovatel záměru je povinný předložit všechny podklady potřebné pro provedení posouzení vlivů, a to před zahájením řízení nebo k zahájení řízení, v němž se bude rozhodovat o přípustnosti záměru (věcné, hlavní řízení)¹⁰. Tato povinnost odpovídá české dokumentaci. Povinné údaje dokumentace uvedené ve spolkovém zákoně o posuzování vlivů jsou pouze podpůrné. Rozsah těchto údajů určují zvláštní předpisy, podle kterých se vede řízení o přípustnosti záměru (např. stavební zákon, horní zákon, atd.). Navrhovatel přitom v podkladech může předložit pouze jednu variantu daného záměru, pokud dostatečně zdůvodní její výběr z pohledu vlivů na životní prostředí. Větší důraz na posouzení variant se klade při povolování liniových staveb a územním plánování. Při povolování liniových staveb musí být do posuzování vlivů zahrnuty všechny varianty vedení trasy, které skutečně, vážně přicházejí v úvahu¹¹. Na rozdíl od české úpravy však německé podklady může zpracovávat kdokoli, tj. osoba není nijak autorizovaná ani certifikována. V praxi tato volnost vede k nedostatečné kvalitě některých předkládaných materiálů. Příslušné úřady přitom mohou ovlivnit kvalitu dokumentace zadáním rozsahu potřebných podkladů v rámci scopingu.

Německé právo neobsahuje v rámci posuzování vlivů fázi, která by přesně odpovídala posudku podle české právní úpravy. Její obdobou je tzv. souhrnný popis vlivů záměru na životní prostředí¹². Souhrnný popis vlivů je vypracován po předložení podkladů, jejich projednání s dotčenými úřady a po účastnickém řízení s veřejností. Souhrnný popis vlivů zpracovává orgán, který vede celé řízení o přípustnosti záměru, což je zásadním rozdílem oproti české úpravě, ve které je zpracovatelem posudku vždy autorizovaná osoba. Příslušný úřad však může při zpracování souhrnného posouzení sám aktivně zjišťovat další informace a posuzovat úplnost a pravdivost předložených podkladů, nemusí se tak spoléhat pouze na vyjádření veřejnosti nebo dotčených orgánů. Součástí souhrnného posouzení vlivů je i návrh možných kompenzačních opatření, které mají vyloučit závažné nepříznivé vlivy. V praxi však často příslušné úřady hodnotí nepříznivé vlivy jako nikoliv závažné, aby tato opatření nemusely ukládat. Souhrnný popis by měl být zpracován do jednoho měsíce od ukončení projednání podkladů, tuto lhůtu však lze prodloužit.

Obdobu stanoviska pak v německé právní úpravě lze nalézt pouze velmi obtížně. Důvodem je sloučení posuzování vlivů záměru na životní prostředí s řízením o pří-

7 Citováno jako Studie „Evaluation des UVPG“. Dostupné ze stránek Spolkového ministerstva BMU z [www: http://www.bmu.de/files/pdfs/allgemein/application/pdf/uvp_evaluation_abschlussbericht_mf.pdf](http://www.bmu.de/files/pdfs/allgemein/application/pdf/uvp_evaluation_abschlussbericht_mf.pdf)

8 Viz § 3b UVPG.

9 Viz § 3c UVPG.

10 Viz § 6 UVPG.

11 Viz § 15 UVPG.

12 Viz § 11 UVPG.

pustnosti záměrů vůbec. Samotné vyhodnocení vlivů¹³, které je většinou součástí odůvodnění rozhodnutí o přípustnosti záměru, přitom v praxi splývá se souhrnným popisem vlivů, protože pro něj zákon nestanoví žádnou speciální formu. Spolkový zákon stanoví, že příslušný úřad vyhodnotí vlivy záměru na základě souhrnného popisu vlivů a zohlední je při rozhodování o přípustnosti záměru se zřetelem na účinnou prevenci v ochraně životního prostředí. Klíčové je použití termínu „zohlednění“. Správní úřad na jeho základě sice není bezvýjimečně vázán výsledky posuzování vlivů, na druhé straně není ani oprávněn je zcela ignorovat. Provedená studie uvádí, že z 83 zkoumaných případů pouze v jednom úřad zamítl udělit záměru povolení z důvodu závažných nepříznivých vlivů na životní prostředí¹⁴.

Závěr

Německá právní úprava podobně jako česká vychází z unijní i mezinárodní úpravy, mnohá východiska jsou tak obdobná – typy projektů, základní schéma procesů, atd.

Zcela odlišná je však německá koncepce, kdy posuzování vlivů na životní prostředí je součástí správního řízení o přípustnosti záměru. Režim posuzování vlivů záměru na životní prostředí se tak liší nejen v každé ze spolkových zemí, ale i pro jednotlivé typy záměrů, protože se jejich posuzování řídí i příslušným „věcným“ zákonem (např. stavební zákon, zákon o ochraně přírody, atd.).

Literatura

1. Evaluation des UVPG des Bundes: Auswirkungen des UVPG auf den Vollzug des Umweltrechts und die Durchführung von Zulassungsverfahren für Industrieanlagen und Infrastrukturmaßnahmen, dostupné na <http://www.umweltbundesamt.de/uba-info-medien/dateien/3738.html>
2. Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung (UVPG), ze dne 12. 2. 1990, dostupný v platném znění zde: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/uvpg/gesamt.pdf>

¹³ Viz § 12 UVPG.

¹⁴ Studie Evaluation des UVPG des Bundes: Auswirkungen des UVPG auf den Vollzug des Umweltrechts und die Durchführung von Zulassungsverfahren für Industrieanlagen und Infrastrukturmaßnahmen, s. 124.

NĚKTERÉ PRAKTICKÉ ZKUŠENOSTI S PROCESEM HODNOCENÍ VLIVU ÚZEMNÍCH PLÁNŮ OBCÍ NA EVROPSKY VÝZNAMNÉ LOKALITY A PTAČÍ OBLASTI Z POHLEDU HODNOTITELE

Marek Banaš

RNDr. Marek Banaš, Ph.D.,
autorizovaná osoba pro naturové hodnocení,
Polívkova 15, Olomouc
e-mail: banas@ekogroup.cz

Abstract

Methodological background and actual practical experiences from the environmental assessment of municipalities' local plans versus Natura 2000 sites are presented. Possible methods for assessment of cumulative impacts on habitats and species at Natura 2000 are discussed.

Klíčová slova

naturové hodnocení dle § 45i zákona o ochraně přírody a krajiny, Natura 2000, evropsky významné lokality, ptačí oblasti, kumulativní vlivy

Úvod

Proces hodnocení důsledků koncepcí a záměrů na evropsky významné lokality – EVL a ptačí oblasti – PO (dále též: naturové hodnocení) je v naší legislativě zakotven novelou zákona č. 114/1992 Sb. (§ 45h, i), v platném znění od r. 2004. Během uplynulých osmi let se postupně upřesňovaly postupy a metodika naturového hodnocení od úvodního tápání orgánů veřejné správy i hodnotitelů až po současný, relativně ustálený a fungující stav.

Cílem tohoto článku je upozornit na některé aktuální aspekty a problémy související s naturovým hodnocením územních plánů obcí pohledem autorizované osoby pro naturové hodnocení.

Vhodné metodické podklady

Proces naturového hodnocení byl postupně zpřehledněn a sjednocen třemi základními metodickými dokumenty, jež zpracovalo Ministerstvo životního prostředí. Konkrétně se jedná o následující dokumenty:

- Metodický pokyn Ministerstva životního prostředí ČR: „Postup posuzování vlivů koncepcí a záměrů na evropsky významné lokality a ptačí oblasti“ (Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí, ročník 4, částka 2, březen 2006)
- Metodika hodnocení významnosti vlivů při posuzování podle § 45i zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (Věst-

ník Ministerstva životního prostředí, ročník 17, částka 11, listopad 2007)

- Příručka k hodnocení významnosti vlivů na předměty ochrany lokalit soustavy Natura 2000 (vydalo Ministerstvo životního prostředí v červenci 2011, zpracovatelé: Chvojková a kol.)

Problematické hodnocení vlivů územně plánovací dokumentace (ÚPD) na lokality soustavy Natura 2000 se podrobněji věnuje pouze první z výše uvedených metodik a to z pohledu legislativního a procesního. Druhá z metodik – metodika hodnocení významnosti vlivů při posuzování z listopadu 2007 explicitně uvádí, že se nevztahuje na proces naturového hodnocení územně plánovací dokumentace. Podrobně řeší postup posuzování při naturovém hodnocení záměrů a koncepcí. Částečně ji však lze aplikovat také pro postup naturového hodnocení ÚPD.

Také příručka k hodnocení významnosti vlivů na konkrétní předměty ochrany z července 2011 se blíže nevěnuje problematice posuzování územně plánovací dokumentace. Na druhou stranu však lze z této příručky řadu metodických doporučení ke konkrétním předmětům ochrany aplikovat také pro proces naturového hodnocení územních plánů obcí.

Legislativní zázemí naturového hodnocení územně-plánovací dokumentace

Postup pro posuzování vlivů územně plánovací dokumentace (ÚPD) na životní prostředí je upraven § 10i zákona o posuzování vlivů na životní prostředí č. 100/2001 Sb., v platném znění. Na rozdíl od ostatních typů koncepcí je zpracování a projednání ÚPD zřetelně stanoveno také specializovanou legislativou, tj. zákonem č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů (stavební zákon). Povinnost požádat orgán ochrany přírody o stanovisko dle § 45h, i zákona o ochraně přírody (ZOPK) v rámci procesu přípravy a projednání územně plánovací dokumentace je stanovena přímo v textu stavebního zákona.

Zjišťovací řízení, jehož součástí je také řešení otázky možného vlivu ÚPD na lokality soustavy Natura 2000, se provádí ve fázi zadání ÚPD, tj. za oznámení ve smyslu zákona o posuzování vlivů se považuje návrh zadání ÚPD. Z hlediska možných vlivů na EVL nebo PO musí být posouzeny všechny ÚPD, u kterých na základě stanoviska

OOP podle § 45i ZOPK nebyl vyloučen možný významný vliv na tyto lokality. Předkladatelem, který zodpovídá za splnění oznamovací povinnosti ve smyslu § 45i ZOPK je pořizovatel územně plánovací dokumentace, tj. obecní nebo krajský úřad (příp. obecní úřad obce s rozšířenou působností).

V dalším textu článku je věnována pozornost některým praktickým aspektům, které se objevují v navazujícím procesu autorizovaného naturového hodnocení územních plánů obcí poté, kdy orgán ochrany přírody, zpravidla ve fázi zadání ÚPD, nevyloučí možný vliv na EVL a PO.

Hlavní podklady pro naturové hodnocení územních plánů obcí

Pokud orgán ochrany přírody nevyloučí možný vliv územního plánu obce na EVL či PO dle § 45i ZOPK, nastupuje do procesu autorizovaná osoba pro naturové hodnocení, která zpracuje posouzení nejčastěji ve fázi konceptu ÚPD.

Autorizovaná osoba v rámci hodnocení provede vytipování těch navržených změn využití území v rámci hodnoceného konceptu (návrhu) ÚP obce, které mají potenciál přímo či nepřímo ovlivnit předměty ochrany či celistvost EVL a PO v katastru obce, nebo v bezprostředním okolí. Podobný screening by měl být proveden také v případě navržených územních rezerv.

U stanovených potenciálně problematických změn využití území následně autorizovaná osoba řeší, zda, případně do jaké míry může dojít k negativnímu ovlivnění EVL nebo PO. Na úrovni naturového hodnocení ÚPD obcí je typickým a nejčastějším příkladem střet navržené změny využití území ze stávající plochy zeleně na některou z kategorií zastavitelné plochy – riziko záboru části plochy biotopu evropsky významného druhu, ptačího druhu nebo přírodního stanoviště na území EVL/PO. U těchto ploch je následně zapotřebí provést bližší charakteristiku jejich stávajícího biotopu.

Pro popis aktuálního stavu biotopu na návrhových plochách lze vycházet z několika základních informačních zdrojů. Hlavním podkladem je vrstva mapování biotopů v rámci přípravy soustavy Natura 2000. Na většině území je k dispozici původní vrstva mapování biotopů z let 2001–2005, na části území republiky je již k dispozici aktualizovaná vrstva mapování biotopů. Vrstvu mapování biotopů pro zájmové území poskytuje na základě písemné žádosti příslušné územní středisko AOPK, případně ředitelství v Praze.

Dalším potřebným podkladem pro hodnocení jsou údaje o případném dříve zjištěném výskytu předmětů ochrany EVL/PO v zájmovém území. Tímto podkladem jsou informace z nálezové databáze ochrany přírody (NDOP) spravované AOPK, k níž mají autorizované osoby zpravidla smluvně zajištěný dálkový on-line přístup.

Data mapování biotopů a nálezové databáze jsou však

jen orientačním vodítkem pro zpracování naturového hodnocení. Na všech vytipovaných, potenciálně kolizních plochách s navrženou změnou využití území je zapotřebí provést terénní aktualizaci popisu biotopu, optimálně ve vegetačním období. Během průzkumu je zjištěno, zda se na dané ploše předmět ochrany vyskytuje, případně v jaké kvalitě či početnosti. Tento krok práce autorizované osoby nelze pominout. Z praxe projednávání ÚPD obcí jsou známy konkrétní případy, kdy byl koncept či návrh ÚPD vrácen k přepracování či doplnění z důvodu chybného terénního průzkumu ve vegetační sezóně a řešení naturového hodnocení pouze na základě digitálních dat mapování biotopů či nálezové databáze.

Dalším důvodem, proč některé orgány ochrany přírody požadují přepracovat naturová hodnocení, resp. SEA vyhodnocení ÚPD obcí je skutečnost, že součástí posouzení nejsou plochy převzaté z předchozích ÚPD. Některé orgány ochrany přírody požadují posoudit kromě nových ploch také ty plochy převzaté z předchozích ÚPD, které doposud (v předchozích letech) nebyly posouzeny procesem naturového hodnocení.

Hodnocení kumulativních vlivů a míra významnosti

Častým problémem, na který naráží hodnotitelé ÚPD obcí je problematika posuzování kumulativních vlivů a stanovení míry významnosti vlivů konceptu (návrhu) ÚPD nejen na lokality soustavy Natura 2000.

Vhodným nástrojem pro objektivní stanovení kumulativních vlivů ÚPD obcí, ale i konkrétních záměrů, na předměty ochrany a celistvost EVL/PO se ukazuje být evidence postupného záboru plochy biotopu předmětů ochrany na katastrech jednotlivých obcí. Patrně nejpropracovanější (u nás de facto jeden z mála) je systém evidence kumulativních vlivů z území EVL Krkonoše, který je shromažďován Správou KRNP. V případě EVL Krkonoše byla pro posouzení míry významnosti vlivu koncepcí a záměrů naformulována specifická pravidla, jež jsou k dispozici v metodické příručce k hodnocení významnosti vlivů na předměty ochrany (viz příručka MŽP, červenec 2011). Tato pravidla se týkají některých lučních přírodních stanovišť.

Pro postup naturového posouzení je zásadní skutečnost, že dle uvedené metodické příručky je v EVL Krkonoše vliv záměru hodnocen jako významně negativní, pokud způsobí takový zábor lučního stanoviště, který v součtu se všemi předchozími zábory v dotčeném katastru obce překročí určitou limitní hodnotu. Limity jsou vyjádřeny jako relativní čísla neboli procentuální podíly z celkové rozlohy tří lučních biotopů, resp. typů přírodních stanovišť (6230, 6510, 6520) v jednotlivých katastrech krkonošských obcí. Jsou stanoveny odděleně pro úbytky každého ze tří nejrozšířenějších lučních stanovišť o kvalitě porostu I a II. Kvalita I je kombinace zachovalosti a reprezentativnosti A/A, A/B, B/A, B/B a A/C z mapování biotopů soustavy Natura 2000. Kvalita II

jsou všechny ostatní kombinace. Limity jsou uvedeny samostatně pro zábor lučních stanovišť s kvalitou I a pak celkové limity záboru lučních stanovišť o kvalitě I i II. Limit pro stanoviště s kvalitou I je zde myšlen jako potenciální hranice, které nemusí být reálně dosaženo v případě, že bude dříve dosaženo celkového limitu záboru.

V případě lučních stanovišť 6510 a 6520 je stanoven limit významně negativního vlivu na hodnotě 3 % pro porosty kvality I, resp. 6 % souhrnně pro všechny kvality daného lučního stanoviště, myšleno z celkové rozlohy daného typu stanoviště na území katastru dané obce. U prioritního lučního stanoviště 6230 jsou limity přísnější – 1 % pro porosty kvality I, resp. 2 % souhrnně pro všechny kvality daného lučního stanoviště na území katastru dané obce.

Pracovníci Správy KRNAP postupně evidují a sumarizují úbytky každého ze tří lučních typů přírodních stanovišť o dvou rozdílných kvalitách v katastrálním území každé obce odděleně již od roku 2004, tj. od doby začlenění Krkonoš do soustavy Natura 2000. Zjistí-li autorizovaná osoba během procesu naturového hodnocení konkrétního ÚPD obce či daného záměru, že došlo k překročení stanovených hodnot limitního úbytku plochy přírodního stanoviště, měla by konstatovat významně negativní vliv. Pokud tak neučiní, měla by vyjmenovat pádné argumenty podporující její rozhodnutí (viz příručka MŽP 2011).

Dle stejného metodického pokynu je v EVL Krkonoše uplatňováno ještě jedno pravidlo pro zvláště cenné porosty lučních předmětů ochrany. Vliv jakéhokoliv záměru situovaného do jednoho ze dvou endemitních typů luk (druhově bohaté subalpínské smilkové trávníky a knotovkové horské louky) by měl být autorizovanými osobami vyhodnocen jako významně negativní.

Jak bylo konstatováno již výše, podobná průběžná inventarizace záboru plochy biotopů jako v Krkonoších se teprve rozbíhá v dalších územích. Jedná se zejména o EVL, které se překrývají s velkoplošnými chráněnými územími, kde dochází k rostoucímu tlaku na zástavbu plochy přírodních stanovišť, např. EVL Beskydy. Správy CHKO po autorizovaných osobách postupně požadují, aby podobnou kumulativní inventarizaci záboru plo-

chy biotopů řešili v rámci svých naturových hodnocení, včetně hodnocení ÚPD. GIS zpracování digitálních dat mapování biotopů, poskytnutých AOPK pro celý katastr dané obce, a vyhodnocení výsledků vlastních aktuálních terénních průzkumů na plochách navržených změn využití území takový způsob hodnocení umožňují. V praxi se tedy postupně objevuje čím dál tím více naturových hodnocení ÚPD obcí, které pracují s limity kumulativního záboru plochy biotopů na území obcí a to nejen u tří lučních typů přírodních stanovišť řešených v Krkonoších.

Závěr

Aktuální zkušenosti z procesu naturového hodnocení ÚPD ukazují, že je smysluplné a reálné posuzovat významnost vlivů konkrétních konceptů (návrhů) územních plánů obcí na evropsky významné lokality také za pomoci kumulativních limitů záboru plochy přírodních stanovišť. Kumulativní limity záboru plochy přírodních stanovišť jsou na území EVL vztahovány k rozloze daného stanoviště na katastru obce. V naturových hodnoceních ÚPD obcí se postupně uplatňují shodné limity, jaké jsou stanoveny v případě EVL Krkonoše, tj. 3 % pro porosty kvality I, resp. 6 % souhrnně pro všechny kvality daného typu přírodního stanoviště (I+II), myšleno z celkové rozlohy daného typu stanoviště na území katastru dané obce. U prioritních přírodních stanovišť je pracováno s limity 1 %, resp. 2 % z rozlohy daného typu přírodního stanoviště na území katastru dané obce. Orgány ochrany přírody postupně ve větší míře požadují provádět takto koncipovaná naturová hodnocení a to nejen v případě ÚPD obcí.

V případě posuzování míry zásahu do biotopu evropsky významných druhů živočichů (EVL) či ptačích druhů (PO) je situace poněkud odlišná. Z důvodu jejich vyšší mobility a větší rozloze teritorií nelze při hodnocení uplatnit shodný přístup jako ve výše popsaném případě záboru přírodních stanovišť. Při zpracování naturového hodnocení ÚPD obcí je tedy třeba u těchto předmětů ochrany nadále vycházet zejména z jejich ekologie a početnosti v širším zájmovém území.

PRAVIDELNÁ RUBRIKA SE TENTOKRÁT ZAMĚŘUJE NA VLIV NOVELY STAVEBNÍHO ZÁKONA NA PROCES SEA.

POSUZOVÁNÍ VLIVŮ KONCEPCÍ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ A ÚPRAVA VE STAVEBNÍM ZÁKONĚ

Libor Dvořák

JUDr. Libor Dvořák

*Ministerstvo životního prostředí, odbor legislativní
e-mail: libor.dvorak@mzp.cz*

Nástroje územního plánování podle stavebního zákona se řadí mezi nejvýznamnější koncepce ve smyslu zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí. Územní plánování je totiž zcela specifický nástroj regulace rozvoje území, který se značně odlišuje od jiných forem plánování činností člověka v prostoru – nejen proto, že četnost posuzování územních plánů a jejich změn je v porovnání s jinými koncepcemi vyšší, ale zejména v důsledku funkce a povahy územního plánování a faktu, že nástroje územního plánování (zejména územně plánovací dokumentace) jsou i co do obsahové struktury a závaznosti do značné míry odlišné od ostatních koncepcí řešených právní úpravou v oblasti posuzování vlivů na životní prostředí.

Stavební zákon spolu se svými prováděcími předpisy (zejména vyhláška č. 500/2006 Sb.) obsahuje poměrně podrobnou úpravu pořizování politiky územního rozvoje a územně plánovací dokumentace, a to po procesní i hmotné stránce. V těchto předpisech je také obsažena většina pravidel týkajících se posuzování vlivů na životní prostředí. Úpravu stavebního zákona pak doplňuje zvláštní ustanovení (§ 10i) zákona č. 100/2001 Sb.

Z hlediska pojmu „koncept“ podle zákona č. 100/2001 Sb. jsou relevantními nástroji územního plánování podle stavebního zákona politika územního rozvoje, jako celostátní dokument schvalovaný vládou a z územně plánovací dokumentace zásady územního rozvoje schvalované zastupitelstvem kraje a územní plán

schvalovaný zastupitelstvem obce.

Posouzení vlivů na životní prostředí (SEA) je ve smyslu stavebního zákona součástí tzv. vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území. Politika územního rozvoje a zásady územního rozvoje jsou předmětem vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území vždy. Územní plán obce je předmětem vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území tehdy, pokud požadavek na zpracování vyhodnocení vlivů na životní prostředí ve svém stanovisku uvede dotčený orgán (tzv. screening), kterým může být

- příslušný úřad podle zákona č. 100/2001 Sb., a to aplikací kritérií uvedených v příloze č. 8 k tomuto zákonu (tzv. screeningová kritéria), nebo
- orgán ochrany přírody (podle § 45 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny), pokud nevyloučí významný vliv na evropsky významnou lokalitu nebo ptačí oblast.

Náležitosti (rámcový obsah) vyhodnocení vlivů daného nástroje územního plánování na životní prostředí stanoví příloha ke stavebnímu zákonu. Ke zpracování vyhodnocení vlivů na životní prostředí (tzv. SEA dokumentaci) jsou oprávněny pouze držitelé autorizace v oblasti posuzování vlivů na životní prostředí podle § 19 zákona č. 100/2001 Sb.

Při pořizování politiky územního rozvoje a zásad územního rozvoje stanoví Ministerstvo životního prostředí a orgán kraje jako dotčené orgány ve smyslu stavebního zákona požadavky na obsah a rozsah vyhodnocení vlivů na životní prostředí včetně zpracování možných variant řešení (tzv. scoping), a pokud vyhodnocení vlivů na životní prostředí neobsahuje náležitosti podle stavebního zákona, jsou oprávněny požadovat jeho dopracování.

SEA stanovisko vydané Ministerstvem životního prostředí (v případě politiky územního rozvoje a zásad územního rozvoje) či orgánem kraje v přenesené působnosti (u územních plánů) je samostatně předkládáno orgánu, který schvaluje daný dokument – podle jeho povahy bude tímto orgánem vláda (u politiky územního rozvoje) nebo zastupitelstvo obce či kraje (u územně plánovací dokumentace).

3. JEDNÁNÍ FÓRA PODLE ČL. 13 SMĚRNICE O PRŮMYSLOVÝCH EMISÍCH

Jan Slavík

Ing. Jan Slavík, Ph.D.

Ministerstvo životního prostředí

e-mail: jan.slavik@mzp.cz

Abstract

The meeting of the Forum based on article 13 of the Industrial Emission Directive took place on 13 September 2012 in Brussels. The main points of the agenda were Reference documents on Best Available Techniques and BAT conclusions for Cement, Lime and Magnesium Oxide as well as for Tanneries. The discussion was focused mainly on definitions, issues of applicability and the use of standards (for monitoring and measurement in particular).

Klíčová slova

IPPC, BAT, BREF, směrnice o průmyslových emisích, fórum podle čl. 13, závěry o BAT, cement, vápno, koželužny, znečišťování, ochrana životního prostředí, Evropská unie

Dne 13. 9. 2012 proběhlo v Bruselu 3. jednání fóra pro výměnu informací podle čl. 13 směrnice 2010/75/EU o průmyslových emisích (IED). Účelem jednání bylo získat vyjádření ke 2 návrhům Referenčních dokumentů o nejlepších technikách (BREF), kde byl dokončen proces aktualizace – tj. BREF pro výrobu cementu, vápna a oxidu hořečnatého (CLM), BREF ke koželužskému průmyslu (TAN), prodiskutovat s členy fóra další otázky, zejména pracovní program Evropské kanceláře IPPC v Seville (EIPPCB) a některé problémy, spojené s finalizací BREF pro běžné čištění odpadních vod v chemickém průmyslu (CWW).

BREF pro výrobu cementu, vápna a oxidu hořečnatého

Pro Českou republiku byl nejvýznamnějším bodem BREF CLM, protože se na našem území nachází několik významných průmyslových zařízení tohoto sektoru provozovaných v režimu integrované prevence a na jeho tvorbě se i spolupodílela. Naopak velkokapacitní koželužny, pro které BREF TAN vymezuje nejlepší dostupné techniky (BAT), se na území státu vůbec nenacházejí a ani původní dokument z roku 2003 nebyl jako jediný BREF přeložen do českého jazyka.

Původně byl BREF CLM schválen na evropské úrovni v roce 2010, tedy ještě podle „staré“ směrnice IPPC

(2008/1/ES). Není tedy možné, aby byl plnohodnotně používán dle zpřísněných pravidel pro aplikaci BAT dle IED, které by měly začít platit na území členských států po uplynutí transpoziční lhůty – tj. 7. 1. 2013.

Proto 10. 2. 2012 oznámila EK svůj záměr přetransformovat tento BREF do podoby požadované IED. Po schválení „Závěrů o BAT“ (klíčová kapitola BREF, obsahující např. emisní limity) by pak bylo možné BREF standardně používat při povolování dle IED.

Vzhledem k tomu, že dokument není zastaralý technicky, ale pouze co do formálně-právních náležitostí, byl zvolen „zrychlený“ postup. Přesto byli konzultováni zástupci průmyslu a členských států v evropské pracovní skupině. Došlo k určitým přesunům textu, aby byly v „Závěrech o BAT“ všechny potřebné informace a zamezilo se odkazům na jiné části BREF. Dále se vyjasnily některé formulace a poznámky pod čarou. Zapracoval se také nový standardizovaný úvodní text a byly provedeny další úpravy podle nových pokynů k tvorbě BREF (např. změny číslování kapitol, glosář podle nových pravidel atd.). „Závěry o BAT“ BREF CLM se dělí na 4 části – obecnou (2 BAT), výrobu cementu (27 BAT), vápna (25 BAT) a MgO (15 BAT).

Česká národní pracovní skupina, příslušná k BREF CLM, spadá podle § 30 písm. a) zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci, ve znění pozdějších předpisů, do gesce Ministerstva průmyslu a obchodu (MPO). MPO proto svolalo před vlastním jednáním fóra v Bruselu jednání této pracovní skupiny s výsledkem, že k navrženému dokumentu nejsou uplatněny žádné připomínky a s předloženým návrhem lze souhlasit.

Vlastní debata na fóru byla členěna podle okruhů navržených Evropskou komisí (EK) podle dříve obdržených připomínek. Jednalo se o specifické otázky definic, monitorovacích frekvencí (u jednorázového měření), požadavků na vlastní provádění měření (používání národních a mezinárodních norem a jejich možná hierarchie) a otázky aplikovatelnosti několika vymezených BAT. Ačkoliv debata probíhala věcně a korektně, nepodařilo se ve většině bodů nalézt kompromisní řešení, akceptovatelné pro všechny členy fóra. Tato skutečnost se zohlední ve vyjádření fóra a bude úkolem EK, aby pro výbor podle čl. 75 IED připravila text, který bude přijatelný pro kvalifikovanou většinu členských států EU.

Po projednání na fóru budou členské státy schvalovat „Závěry o BAT“ z projednaných BREF ve výboru podle čl. 75 IED pravděpodobně koncem roku 2012. Následně

budou zveřejněny překlady do všech úředních jazyků EU v Úředním věstníku EU.

Ostatní body jednání

Diskusní body pro BREF TAN byly svojí podstatou velmi podobné jako u BREF CLM a debata vedla i k podobnému výsledku, kdy nebylo u většiny okruhů dosaženo konsensu.

Pracovní plán EIPPCB a související oblasti se týkaly jak konkrétních harmonogramů revize BREF, tak obecně problematiky zkvalitnění a zrychlení procesu. Aktuální informace lze nalézt na stránkách EIPPCB (<http://eippcb.jrc.es/>). Většina diskutujících dále vyjádřila podporu začít s revizí BREF nakládání s odpady co nejdříve – v harmonogramu je naplánováno úvodní jednání evropské

technické pracovní skupiny na konec roku 2013. V souvislosti s přechodem na nový legislativní rámec procesu také dojde ke změně statusu Referenčního dokumentu k ekonomii a mezisložkovým vlivům – ztratí status BREF (postrádá jeho náležitosti podle definice v IED), nicméně i nadále se počítá s jeho existencí ve formě zprávy.

Závěrečná část jednání se týkala BREF CWW, který EK navrhuje jako doplnění k horizontálním BREF. V „Závěrech o BAT“ se nepředpokládají hodnoty emisí spojené s BAT u obecných činností, jen u některých specifických, spojených např. s přímým vypouštěním odpadních vod. Řada členských států se však s postojem EK neztotožňuje (zejména co se týče hodnot emisí spojených s BAT) a lze předpokládat ještě další výměnu názorů.

PŘEDSTAVENÍ DATABÁZE HODNOT EMISÍ SPOJENÝCH S BAT

Jan Slavík

*Ing. Jan Slavík, Ph.D.,
Ministerstvo životního prostředí
e-mail: jan_slavik@mzp.cz*

Abstract

The European Commission released the database on Best Available Techniques (BAT) associated emission values from BAT Reference Documents (BREFs) prepared under the Directive 2008/1/EC on Integrated Pollution Prevention and Control (IPPC). The database is available for free for general public on the Commission's webpage via www.mzp.cz/ippc (section "Aktuality").

Klíčová slova

IPPC, BAT, BREF, software, znečišťování, ochrana životního prostředí, Evropská unie

V polovině roku 2012 uvolnila Evropská komise (EK) k volnému užívání užitečný nástroj k rychlé orientaci v problematice nejlepších dostupných technik (Best Available Techniques – BAT). Jedná se o databázi hodnot emisí spojených s BAT z Referenčních dokumentů o BAT (BREF), zpracovaných podle směrnice 2008/1/ES (a její předchůdkyně 96/61/ES) o integrované prevenci a omezování znečištění (IPPC). BREF a závěry o BAT zpracované dle směrnice 2010/75/EU o průmyslových emisích nejsou do databáze zapracovány. Nicméně EK uvažuje o samostatné databázi, věnované dokumentům zpracovaných podle IED. Důvodem pro uvedené rozdělení je jiný právní status BREF (a závěrů o BAT) a z toho plynoucí použití v povolování.

Databáze BREF tool (verze 2.42) je dostupná na stránkách EK ve formátu Microsoft Excel. Samotný soubor je zpracován ve vyšší verzi tohoto programu (2007) a obsahuje podporu maker, nicméně s databází lze efektivně pracovat i při využití dřívějších verzí programu.

Původně byla databáze využívána pouze expertní společností, která pro EK zpracovává dílčí vyhodnocování aplikace BAT u různých průmyslových odvětví v rámci Evropské Unie. Na přání členských států došlo k jejímu rozšíření a uvolnění pro obecné využití.

Samotný program je poměrně přehledně členěn, umožňuje jak parametrické vyhledávání ve všech BREF, tak i práci na úrovni jednotlivých BREF. Plošné vyhledávání lze provádět např. podle kategorií v příloze I IED, sektoru či subsektoru, polutantu nebo podle aplikova-

telnosti jednotlivých BAT (pokud BREF tento typ informací obsahuje), jedná se například o stáří zařízení a jeho kapacity.

U každé BAT je v příslušném řádku uvedeno maximum informací. Kromě vlastního popisu zde uživatel nalezne informace o spojených hodnotách emisí, referenčních podmínkách a požadavcích na monitoring a další. Jako doplňující informace jsou připojeny odkazy na konkrétní stranu a kapitolu BREF, ze které jsou údaje čerpány. Údaje jsou odlišeny i barevně. Převládající zelená barva je určena pro BAT, kde je hodnota jednoznačně spojena s BAT, žlutá je pak použita pokud na danou hodnotu je „rozdílný pohled“, tj. jeden nebo několik členů pracovní skupiny, která BREF zpracovávala, uvedenou BAT zpochybňovali, případně trvali na rozdílné hodnotě spojené s BAT. Oranžově jsou pak uvedeny informace, jejichž použitelnost je nějakým způsobem limitovaná.

Vzhledem k povolovací praxi v České republice může uvedená databáze posloužit k rychlé orientaci v rozsáhlé oblasti BAT a jejich aplikovatelnosti odborně způsobilým osobám (OZO) při zpracovávání jejich vyjádření podle § 11 zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci, ve znění pozdějších předpisů, případně pracovníkům krajských úřadů, kteří se v dílčím případě rozhodli od vyjádření OZO upustit, dále pak orgánům, institucím a veřejnosti, zapojených do povolovacího procesu i procesu výměny informací o BAT a zejména provozovatelům při přípravě žádostí o vydání integrovaných povolení nebo jejich změny.

Odkaz ke stažení databáze naleznete na stránkách IPPC Ministerstva životního prostředí (www.mzp.cz/ippc) v sekci aktuality nebo přímo na webovém úložišti EK (http://circa.europa.eu/Public/irc/env/ied/library?l=/ieeg/bat-ael_tool&vm=detailed&sb=Title). Databáze je k dispozici volně ke stažení v anglickém jazyce, včetně návodu. O jejím překladu do češtiny se zatím neuvažuje.

Browse a specific BREF and search

Click on the hyperlink adjacent to the BREF title.

BREF	Link to BREF tab
Cement, lime, & magnesium oxide manufacturing industries	CLM
Ceramic Manufacturing Industry	CEB
Chlor-alkali manufacturing industry	CAK
Common waste water & waste gas treatment / management systems in the chemical sector	CWW
Emissions from storage	ESB
Ferrous metals processing industry	FMP
Food, drink and milk industries	FDM
Glass manufacturing industry	GUS
Industrial cooling systems	ICS
Large combustion plants	LCP
Large volume inorganic chemicals – ammonia, acids and fertilisers industries	LVIC-AAF
Large volume inorganic chemicals – solids and others industry	LVICS
Large volume organic chemical industry	LVOC
Manufacture of organic fine chemicals	OFC
Mineral oil & gas refineries	REF
Non-ferrous metals industries	NFM
Production of iron & steel	IRS
Production of polymers	POL
Production of speciality inorganic chemicals	SIC
Pulp & paper industry	PP
Slaughterhouses & animals by-products industries	SA
Smitheries and foundries industry	SF
Surface treatment of metals and plastics	STM
Surface treatment using organic solvents	STS
Tanning of hides & skins	TAN
Textiles industry	TXT
Waste incineration	WI
Waste treatments industries	WT

Multi-BREF search facility

Use the drop down boxes to search the entire database.

Delete all search terms

IPPC Activity Category

IPPC Activity

Product / sub-sector

Sub-Product / sub-sub-sector

Plant type

Plant age

Plant capacity

Fuel type

Gas

Emission source

Release type

Pollutant

Source (BREF)

SEARCH AND VIEW OUTPUT

Obr. 1: Náhled vyhledávacího rozhraní databáze

ZAMĚŘENÍ ČASOPISU

Časopis je zaměřen na problematiku technické ochrany životního prostředí ve vztahu k posuzování vlivů na životní prostředí, strategickému posuzování a integrované prevenci a omezování znečištění včetně zaměření na jednotlivé složky životního prostředí a ochranu veřejného zdraví.

INSTRUKCE PRO AUTORY

Název (Times New Roman, tučně, velikost písma 14)

BIOPLYN – ZDROJ ENERGIE NEBO EKOLOGICKÝCH PROBLÉMŮ

Zdeněk Pastorek

vynechat řádek, **adresa autora, kontakt**

(Times New Roman, kurzíva, velikost písma 12)

Ing. Zdeněk Pastorek, CSc.

Výzkumný ústav zemědělské techniky, v.v.i., Praha 6–Ruzyně

e-mail: zdenek.pastorek@vuzt.cz

Abstrakt

vynechat řádek, v anglickém jazyce

(Times New Roman, velikost písma 10, max. 10 řádků) neformátovat text

Klíčová slova (Times New Roman, kurzíva, max. počet 7)

Úvod

Metodika

Analýza

Dosažené výsledky

Doporučení a závěr

Použitá literatura (Times New Roman, velikost písma 12), seřadit podle abecedy

ŘÍHA, J. Regionální operační programy, nejistoty a rizika. In: Odborný časopis požární ochrany, integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva, roč. VI, č. 1, s. 21–23. ISSN 1213-7057. URL: <http://www.mvcr.cz/casopisy/112/2007/leden/index.html>

Obr., Graf, Foto, Tab.



Foto 1: Zemědělská bioplynová stanice Trhový Štěpánov



Graf 1: Vývoj cen ropy (podle údajů Eurostatu)



Obr. 1: Rozdělení druhů biomasy jako zdroje energie a průmyslových surovin

Zdroj	Celková roční emise amoniaku
Velký zdroj znečišťování	nad 5 t NH ₃ . rok ⁻¹
Střední zdroj znečišťování	5–10 t NH ₃ . rok ⁻¹
Malý zdroj znečišťování	do 5 t NH ₃ . rok ⁻¹

Tab. 2: Nový způsob kategorizace zemědělských zdrojů (Zdroj: nařízení vlády č. 615/2006 Sb.)

Příklady citací:

Monografická publikace

KOSEK, Jiří. Html – tvorba dokonalých stránek: podrobný průvodce. Ilustroval Ondřej Tůma. 1. vyd. Praha: Grada, 1998. 291 s. ISBN 80-7169-608-0.

Části a stati v monografiích

Kapitoly v knize – jeden autor

KOSEK, J. Html – tvorba dokonalých stránek: podrobný průvodce. Ilustroval Ondřej Tůma. 1. vyd. Praha: Grada, 1998. 291 s. ISBN 80-7169-608-0. Kapitola 12, Kaskádové styly dokumentu, s. 177–199.

Kapitoly v knize – různí autoři

TOMAN, M. – KREJČÍ, J. Imunita proti infekci. In Veterinární imunologie. 1. vyd. Praha: Grada, 2000. Kapitola 4, s. 153–229.

Příspěvek ve sborníku

URBAN, Rudolf. Možné přístupy k objektivizaci výdajů v resortu obrany. In Objektivizace výdajů z veřejných rozpočtů. Sborník referátů z teoretického semináře pořádaného katedrou veřejné ekonomie EDF MU v Brně ve spolupráci s Asociací veřejné ekonomie. Brno: Masarykova univerzita v Brně. Ekonomicko správní fakulta. Katedra veřejné ekonomie, 1997. Část 4. Obrana a životní prostředí. s. 265–271.

Seriálová publikace

CHIP: magazín informačních technologií. Praha: Vogel, 1990–. ISSN 1210-0684.

Články v seriálových publikacích

VAN DER VET, P. E. – MARS, N. J. I. Condocet query engine: an engine for coordinated index terms. Journal of the American society for information science, May 1999, vol. 42, no. 6, s. 485–492.

Elektronické zdroje

V případě elektronických zdrojů je třeba uvést také povinné údaje:

Druh média (nosiče) – u online seriálu, programu a databázi. Podle normy ISO 690-2e by tento údaj měl být i u všech dalších online zdrojů (www stránek, dokumentu na FTP apod.)

[online]

[CD-ROM]

[disketa 3,5"]

Přístup ke zdroji – u všech on-line dokumentu povinný údaj.

URL <<http://www.wiley.com>>

<<http://www.wiley.com>>

Dostupné z: <http://www.wiley.com>